

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Віталій СВИРІДОВ / Vitaliy SVIRIDOV

студент 3 курсу спеціальності 052 Політологія

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Анна КАРНАУХ / Anna KARNAUKH

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук,

заступник директора з наукової роботи та міжнародної діяльності

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Війна завжди спричиняє великі втрати. Ці втрати виникають не лише серед населення. Від них страждає економіка, господарський сектор, політика, медицина та багато іншого. Але, перш за все – освітній процес.

Освітній процес в закладах вищої освіти після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року мав низку особливостей. Зокрема, на початку вторгнення було оголошено вимушені канікули у ЗВО. Освітній процес відновився в середині-наприкінці березня 2022 року. «Попри раптовий початок військової агресії, заклади вищої освіти швидко відновили освітній процес за допомогою сучасних сервісів онлайн-комунікації та інформаційних технологій» [1, с. 20].

Викладачі активно опанували можливості різних платформ, зокрема Google Meet, Moodle, Google Classroom та ін., для дистанційного навчання, використовують гаджети в освітньому процесі, працюють з електронними журналами тощо. На вдосконалення цих компетентностей вплинув попередній складний період роботи науково-педагогічних працівників в умовах карантину щодо поширення COVID-19.

Рішення про обрання формату навчання приймалися органами місцевої влади відповідно до безпекової ситуації в кожному окремому регіоні, а згодом, ще й в умовах обмеженого використання електроенергії та постійних ракетних ударів по енергетичній інфраструктурі нашої країни.

В закладах вищої освіти навчаються студенти, які переїхали до м. Києва з тимчасово окупованих територій або з тих, де ведуться активні бойові дії. Це особлива категорія студентів, які потребують соціально-психологічного супроводу та підтримки, допомоги в адаптації до нового колективу та умов, чіткого визначення їхніх прогалин у навчанні. Адже психологічні/емоційні чинники викликають складність засвоєння навчального матеріалу.

Створення належних безпекових умов у закладах вищої освіти м. Києва є одним із нагальних завдань сьогодення. Безпечних умов для роботи науково-педагогічного та адміністративно-господарського персоналу, який працює постійно в приміщенні закладу вищої освіти, та для студентів – за умови організації змішаного навчання.

«Необхідно відзначити, що процес системи дистанційного навчання має особливості, які відрізняються вимогами до студентів, цілями, змістом, методами подання, мотивами, структурою та термінами. Усе це дозволило виокремити

дистанційне навчання як самостійну форму, яка посідає особливе місце в структурі вищої освіти» [2, с. 343].

«Адаптація студентів до навчання в умовах воєнного стану відрізняється низкою психологічних особливостей, до яких можна віднести складність, етапність, тривалість, індивідуальність та обов'язковість. Її ускладнює низка проблем: складність використання дистанційних освітніх технологій, зміна співвідношення видів навчальної діяльності, втрата мотивації до навчальної діяльності, відсутність кваліфікованих фахівців в психологічних службах, дискримінація студентів-переселенців» [3, с. 409–410].

«Психологічна адаптація студента до навчання – важлива умова його особистісного та професійного розвитку» [3, с. 409]. Таку адаптацію може організувати та забезпечити лише професійне втручання психологів, які мають досвід праці з молоддю у складних ситуаціях.

Становлення студентів у їхньому подальшому професійному розвитку забезпечить нашу країну майбутніми фахівцями у різних сферах праці та прискорить відновлення у післявоєнні часи. Під час освітнього процесу особливо важливим є надання політологічної освіти, що має складати основу становлення людини у соціальному просторі та навчати майбутніх спеціалістів різних галузей взаємодії з державою.

Це дає змогу говорити про необхідність впровадження якісного навчального процесу у ЗВО, який можуть надати лише підготовлені педагоги. Для цього викладачі у закладах освіти мають створити умови, які б надали студенту якісно засвоювати матеріал та бажати навчатись далі, навіть за умов воєнного стану. «Як правило, найкраще студента мотивують емоції. Для цього викладачем можуть бути використані пошукові методи, спрямовані на знаходження творчих завдань, цікавих вправ, що значно зацікавлює студентів до навчання. Вимушена ізоляція під час ведення воєнних дій впливає на психіку студента, тому викладачеві доцільно більше контактувати зі студентами, заохочувати спілкуватися між собою, залучати до бесіди їхніх батьків, обговорювати спільні події, проекти, плани на майбутнє» [4, с. 87].

Освітня діяльність закладів вищої освіти в умовах воєнного стану потребує переосмислення традиційних підходів до її організації; прийняття чітких, швидких і вчасних рішень на всіх рівнях управління; розробки нових та внесення змін до чинних нормативно-правових актів, вироблення рекомендацій та доступних роз'яснень для всіх учасників освітнього процесу.

Заклади вищої освіти в умовах воєнного стану організували освітній процес переважно у змішаній формі, поєднуючи різні форми здобуття вищої освіти з використанням технологій дистанційного навчання. Такий формат виявився найбільш оптимальним, за оцінками усіх учасників освітнього процесу, а також в умовах перебоїв з електроенергією, небезпеки пересувань по місту, перебування у приміщеннях під час повітряних тривог тощо.

Викладачі і студенти перебувають у стані постійного стресу і потребують соціальної та психологічної підтримки. Особливо вразливою до стресу є молодь, що значною мірою впливає не тільки на психічний стан, а й на їхню успішність у навчанні. Розуміючи важливість заходів соціально-психологічної підтримки студентів та викладачів в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова відкрито Центр психологічної підтримки.

Безпека всіх учасників освітнього процесу залишається нагальним питанням порядку денного функціонування вищої освіти у м. Києві. Облаштування належним

чином приміщень укладах вищої освіти є одним із найважливіших завдань в умовах воєнного часу. Йдеться про максимальне дотримання безпекових вимог до таких приміщень, таких як побудова другого виходу, налагодження належної роботи вентиляції, облаштування місць для санітарно-гігієнічних потреб (туалетів), створення умов для надання домедичної допомоги, забезпечення інтернетом, комфортних місць для сидіння тощо.

Особливо важливим є проведення регулярних лекцій та практичних занять зі студентами по наданню першої медичної допомоги собі та оточуючим у разі виникнення небезпеки, діям під час екстремальних ситуацій, наданню психологічної підготовки для профілактики численних стресів та психічних атак.

Підсумовуючи, зазначимо, що сьогодні перед Україною постає безліч викликів, які необхідно подолати. Зокрема, потрібно створити безпечні умови для здобуття вищої освіти в Україні в умовах воєнного стану – це зумовлює нагальну потребу в пошуку нових підходів до розвитку освіти і науки, що мають відповідати на всі запити сучасності й майбутнього, задовольняти потреби українців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василенко В., Борсуковська А., Яворська Ю. Особливості використання інструментів дистанційного навчання укладах вищої освіти під час воєнного стану. *Вісник Книжкової палати*, 7. 2023. С. 16–23. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.7\(324\).16-23](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.7(324).16-23)

2. Юрій Р. Ф., Богута В. М., Нагорняк С. В. Ефективність дистанційної освіти в умовах війни. *Перспективи та інновації науки*, 8(13). 2022. С. 338–345. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8\(13\)-338-345](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8(13)-338-345)

3. Березяк К. М., Накорчевська О. П., Васильєва О. А. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*, 10 (15). 2022. С. 401–411. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-401-411](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-401-411)

4. Когут У., Сікора О., Вдовичин Т. Виклики навчання та викладання в умовах війни. *Молодь і ринок*, 6(204). 2022. С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.260171>

5. Рудницька О. Г., Кузик П. В., Дзямко В. Й. Перспективи онлайн-навчання в умовах війни. *Наука і техніка сьогодні*, 7(7). 2022. С. 196–204. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7\(7\)-196-204](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7(7)-196-204)

6. Горбатюк О. В., Поліщук С. В. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, Is. 66. 2022. С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13>